

Jäsen n:o 12***Gustaf Rudolf Idman*** (1857-1927)

Suomalaisen lääkärikunnan kaksikielinen yhdistäjä

Duodecimia perustettaessa 24-vuotias Gustaf Rudolf Idman oli opiskellut lääketieteellisessä tiedekunnassa vasta puolitoista vuotta ja kandidaatin tutkinnosta oli kulunut pari kuukautta. Klinikkapalvelu oli siis alkumetreillä ja opiskeluiltaan hän oli perustajatusinan nuorin, kalenteri-iltään tosin kuopusta »Pahko» Pfalleria muutama kuukauden vanhempi.

Ehkä nuori kandidaatti halusi mieluummin ensin seurata asioiden kehittymistä sivusta, sillä perustamiskokouksen pöytäkirjaan ei ole kirjattu yhtään hänen käyttämänsä puheenvuoroa. Idman ei toisaalta näytä olleen äänessä ensimmäisten vuosien aikana muutenkaan, eikä hän hoitanut alkuvuosina mitään seuran virkatoimia. Idmanin aika oli vasta tulossa. Muista perustajajäsenistä poiketen Idmanin merkittävin panos Duodecim-seuran hyväksi ei painotukaan 1880-luvulle vaan myöhäisempiin vuosiin: hän on perustajista Äyräpään ohella ainoa, josta aikanaan (1908) tuli Duodecim-seuran puheenjohtaja.

Jos arvoa mitataan lääkärikunnan laajapohjaisella kannatuksella, Idman päihittää jopa Äyräpään. Idman toimi nimittäin myös Finska Läkaresällskapetin puheenjohtajana (1907) samalla kun hän oli Duodecimin varapuheenjohtaja. Se oli ennenkuulumaton yhdistelmä, sillä duodecimilaisten ensimmäinen mielenosoituksellinen joukkoeroaminen Läkaresällskapetista Äyräpää etunenässä oli tapahtunut jo 1901. Vaikka eronneita oli alle 10 % Duodecimin tuolloisesta jäsenkunnasta, radikaalisiiven ääni oli kuuluva. »Ruotsikot» saivat helposti kuulla kunniansa. Samantasoiseen suvereeniin toimintaan yli seura- ja kieli-rajajen pystyivät 1900-luvun ensimmäisinä vuosina oikeastaan vain Christian Sibelius ja Max Oker-Blom. Idman nautti elämänsä loppuun asti koko lääkärikunnan poikkeuksellista arvostusta, eikä ole yllättävää, että hän oli aikanaan yksi Suomen Yleisen Lääkärili-

ton (Suomen Lääkäriliiton) viidestä perustajasta v. 1910. Hän toimi liiton perustamiskokouksen kokoonkutsujana ja puheenjohtajana. Hän sai arvostusta myös lääkärikunnan ulkopuolelta, ja 1900-luvun taitteen vuosikymmeniltä löytyy tuskin ketään toista suomalaista lääkäriä, jonka luottamustehtävien luettelo olisi yhtämittava kuin Idmanin. Aineksia olisi hyvinkin laajaan elämäkertaan.

Idman oli saanut elämälle runsaat eväät. Hän oli pidetty ja lahjakas ja lisäksi hän oli epäilemättä taustaltaan perustajatusinan varakkain ja Snellmanin ohella joukon yläluokkaisin. Idmanin lapsuudenkoti oli Tampereen liepeillä sijaitseva historiallinen Hatanpään kartano, jossa vieraillessaan v. 1775 Kustaa III oli lausunut tulevan kaupungin syntysanat ja jota vielä Idmanien aikanakin ympäröi 1700-luvulla perustettu englantilaistyylinen puisto. Pelkästään peltoalaa Tampereen kaupunkiin rajoittuvalla suurtilalla oli noin 600 hehtaaria, ja kartanon vuosipalveluksessa oli yli 150 miestä. Sääty-yhteiskunnan aikana miinukseksi oli laskettava se, että perheeltä puuttui aatelistarvo, mutta olihan äiti sentään syntyisin vapaaherratar. Jonkinlaista hohtoa ympäristön silmissä varmasti loi sekin, että perheen esikoispoika Alexander oli keisari Aleksanteri II:n kummipoika.

Idman kävi ruotsinkielisen yksityiskoulun Hämeenlinnassa, ja v. 1876 hän kirjoittautui 19-vuotiaana yliopiston Hämäläiseen osakuntaan samanaikaisesti veljiensä Alexanderin (s. 1856) ja Nilsin (s. 1858) kanssa (Autio 1996). Helsinkiin muutti samalla Helsingfors Normallyceumin oppilaaksi tullut pikkuveli Karl Gustaf eli Gösta (s. 1865), hänkin sittemmin lääkäri ja duodecimilainen. Samana vuonna, kun veljekset aloittivat iloisen opiskelijaelämän, isä sukulaisineen myi kartanoon vielä tuolloin kuuluneet Tammerkosken itäpuolen ranta-alueet Tampereen kaupungille 800 000 markan hinnasta (vastaa noin 2,7:ää miljoonaa euroa, mutta summan ostovoima tuon ajan olosuhteissa oli tietysti suunnaton). Pulaa käteisestä rahasta perheessä ei siten totisesti ollut. Vertailuna mainittakoon, että lääkintöhallituksen pääjohtajan koko vuoden palkka vuonna 1878 tehtyjen palkankorotusten jälkeen oli 10 500 mk ja hän oli sentään maan

parhaiten palkattu virkalääkäri (Pesonen 1980). Opiskelun Helsingissä arvioitiin noihin aikoihin maksavan vaatimattomasti elävälle ylioppilaalle vuodessa noin 550 markkaa (vajaat 2000 euroa), mutta jos osallistui seuraelämään ja huvituksiin, vuosimenot saattoivat nousta 900 markkaan (Saarenheimo 1981).

Helsingissä seurapiirien ovet avautuivat Idmanin pojille helposti: yksi äidin siskoista oli naimisissa Suomen Pankin pääjohtajan senaattori, vapaaherra Viktor von Haartmanin kanssa, ja toisen tädin puoliso oli Suomen Kaartin komentajana Balkanin sotaretkellä 1877–78 toiminut ja lopulta kenraalimajuriksi kohonnut Viktor Sundman. Isänpuoleista sukulaisista Helsingissä asui mm. Idmanin suvun aateloituun haaraan kuulunut Fredrik Idestam, Nokia Oy:n perustaja.

Mikä sai rikkaan seurapiiripojan innostumaan sanalistoista? Ruotsista 1600-luvulla Suomeen muuttaneessa Idmanien pappissuvussa oli fennofiileja ollut aikaisemminkin. Jo Gustafin isoisän isoisä Huittisten kirkkoherra Nils Idman kirjoitti v. 1774 kirjan suomen ja kreikan kielten sukulaissuhteista (Försök att wisa gemenskap emellan finska och grekiska språken, såsom tjenande til upplysning i Finska Folkets historie) ja palkkasi lastensa kotiopettajaksi Suomenkielisten Tieto-Sanomien julkaisijan Antti Lizeliuksen (Sarajas 1956). Rudolf Idmanin isä kuului Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraan, ja kiinnostus suomen kieleen oli siis hänelläkin varmasti kodin perintöä. Hämäläisessä kasvuympäristössä ja Hämäläisosakunnassa he saivat herätyksen myös kansanvalistustoimintaan. Veljeksistä ainakin Nils kävi vuonna 1878 Etelä-Hämeessä pitämässä suomeksi esityksen Kalevalasta.

Rudolf Idman lienee siis Äyräpään silmissä ollut taattu fennomaani, ja hän sai siksi kutsun mukaan perustamiskokoukseen – ainoana Hämäläisosakunnan edustajana. Luultavasti lahjakas nuori Idman oli herättänyt huomiota myös hyvällä opiskelumenyksellään, sillä lääketieteen kandidaatin tutkinnon suorittamiseen häneltä kului kesätauko pois luettuna, vain noin 15 kuukautta. Se lienee ollut tuon ajan ennätystä. Koko lääkärintutkinnon Rudolf Idman suoritti viidessä vuodessa, mikä oli perustajatusinan

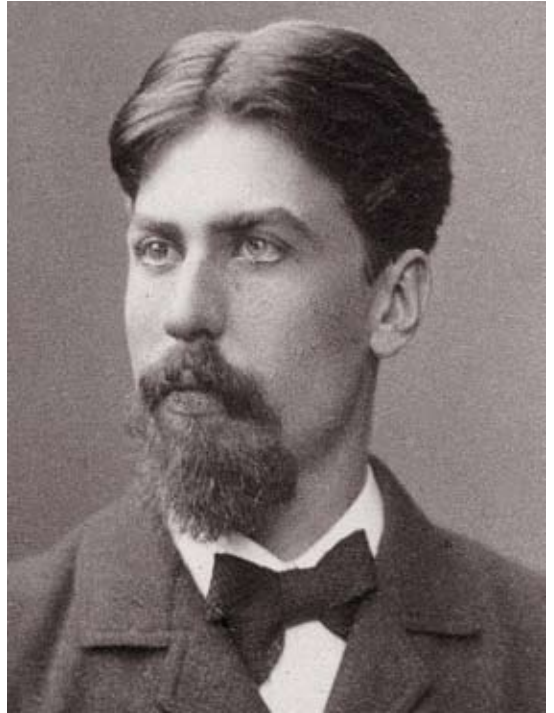
ehdoton ennätys. Vertailuksi todettakoon, että pisimpään heistä opiskellut Werner Starck kullutti lääketieteen opintoihinsa lähes kymmenen vuotta.

Rudolf Idman kuuluu niihin perustajajäseniin, joiden suomen kielen taito ei alkuvuosina ollut kovin hyvä. Kielitaito kuitenkin karttui vähitellen Duodecimissa toimimisen myötä. Hän avusti Aikakauskirja Duodecimia jo vuodesta 1886 alkaen mutta kirjoitti aluksi artikkelinsa ruotsiksi ja ne käännettiin toimituksessa. Såsom Du finner har jag kommit så långt, att jag skrifvit detta på finska, hän lopulta vuonna 1889 kirjoitti ylpänä Relanderille lähettäessään aikakauskirjaan kirjoittamansa referaatin. Saatekirjeen hän toki edelleen kirjoitti ruotsiksi. Vuosien mittaan Idmanista kehittyi verrattain hyvä suomen kielen käyttäjä, ja hänen käsialaansa ovat muun muassa monen Duodecimin perustajajäsenen onnitte- lu- ja muistosanat.

Idman lähti heti valmistuttuaan v. 1884 pois Helsingistä kuten useimmat muutkin perustajajäsenet ja jäi siten varsin pian syrjään Duodecimin alkuvuosien aktiivitoiminnasta. Hän palasi kotiseudulleen Tampereelle, jonne hän jäi yli 20 vuoden ajaksi. Tampereella hän teki valtavan työn lääkärinä ja kunnallispoliitikkona. Hän piti aluksi yksityisvastaanottoa, ja Idman on Tampereen kaikkien aikojen ensimmäinen yksityisvastaanottoa pitänyt lääkäri. Jo 1887 hänet kuitenkin nimitettiin vakituisesti ensimmäiseksi kaupunginlääkäriksi, ja tässä asemassa hän pääsi vaikuttamaan merkittävästi kaupungin terveydenhoitojärjestelmän kehitykseen.

Idmanin kaupunginlääkärikauteen osui Tampereen voimakkaan kehityksen vaihe, joka asetti lisääntyviä vaatimuksia myös terveydenhuollolle. Tampereen väestö oli vuonna 1880 vain 13 600; vuonna 1890 se oli noin 20 000 ja vuonna 1900 36 000 ja Idmanin muuttaessa pois Tampereelta v. 1906 jo 42 000 henkeä. Hänen lääkärikaudellaan väestö siis noin kolminkertaistui. Lääkärienkin määrä kasvoi, ja vuonna 1900 heitä toimi paikkakunnalla jo 14, mutta terveydenhuollon suunnittelun osalta kaupunginlääkäriin kohdistuivat suurimmat paineet.

Idmanin kaudella kaupunkiin rakennettiin viemäri- ja vesijohtolaitokset ja aloitettiin elin-

Lääketieteen kandidaatti Gustav Rudolf Idman Duodecim-seuran perustamisen aikoihin. Matti Hillbomin kokoelmat.

tarvikkeiden tarkastus, ja hänen aikanaan valmistui ensimmäinen kaupungin rakentama sairaala Koukkuniemelle, »kunnallissairaala» eli köyhäntalon sairaala ja mielisairaala; siihen asti ainoa sairaala oli ollut paikkakunnalla toiminut valtion yleinen sairaala. Vuonna 1897 kaupungille valmistui toinenkin sairaala eli pysyvä kulkautaisairaala Koulukadun varrelle aikaisempien tilapäisten kolera- ja lavautaisairaaloitten tilalle, ja 1902 rakennettiin lisäksi uusi kunnallinen mielisairaala. Vuonna 1892 aloitti kaupunginlääkäriin alaisuudessa toimintansa myös ensimmäinen lapsenpäästölaitos. Idmanin ansioksi on luettu myös tuohon asti slummimaisen Kytälän esikaupungin hävittäminen »kurjine ja vanhoine maaperään vajonneine asuinökeleineen, vieläpä sen saatutettu maakamarakin on kuorittu pois, ja sijaan on noussut siisti, säännöllinen kaupunginosa» (Voionmaa 1907–10).

Idman käytti Tampereella vuosikymmenien ajan merkittävää kunnallispoliittista valtaa. Hänelle oli parhaimmillaan keskitetty kaupunginvaltuuston ja terveyslautakunnan puheen-

Duodecim-seuran seitsemän perustajajäsentä kokoontuivat Takaharjun peruskiven laskemisjuhlan jälkeen ryhmäkuvaan. Muita ryhmäkuvia heistä ei olekaan. Istumassa vasemmalta: K. A. Hällström, V. Snellman, Matti Äyräpää, August Hillbom ja Gustav Rudolf Idman. Seisomassa vasemmalla Eliel Warén ja K. B. Nohrström. Omistaa Duodecim-seura, valokuva Matti Ruotsalainen.

johtajuus ja lisäksi hän toimi samanaikaisesti sosiaalilautakunnan ja useiden muiden lautakuntien jäsenenä. Vallankäyttö ei kuitenkaan rajoittunut kaupungin toimielimiin, sillä Idman oli useiden vuosien ajan myös Tampereen edustaja valtiopäivillä. Hänet valittiin ensimmäisen kerran v. 1894 valtiopäiville Suomalaisen puolueen listoilta ja sen jälkeen aina uudelleen kaikille valtiopäiville vuosina 1894–1906 eli siihen asti, kun hän muutti pois paikkakunnalta ja syntyi uusi yksikamarinen eduskunta. Valtiopäivillä hän kuului useisiin valiokuntiin, pankkivaltuusmiehiin, ja lopulta vuosien 1905–06 valtiopäivillä hänestä tuli porvarissäädyn varapuhemies. Idmanin kyky voittaa luottamus osakseen yli kieli- ja puoluerajojen näkyy myös vaalikannatuksessa, sillä häntä näyttävät Tampereella äänestäneen erityisesti vähäväkiset ja esimerkiksi vuoden 1900 vaaleissa hän oli suomalaisen puo-

luen, ruotsalaisen puolueen ja työväenpuolueen yhteinen ehdokas (Rasila 1984).

Idmanin työteho näyttää olleen lähes rajaton. Kaupunginlääkärin toimen ja useiden kunnallisten ja valtiollisten luottamustoimien ohella hän huolehti samanaikaisesti paikkakunnan suurimpien teollisuuslaitosten terveydenhuollosta. Hän oli yhtä aikaa Finlaysonin, Tampellan ja naapurikunnassa sijaitsevan Nokian teollisuuslaitosten lääkäri. Erityisen merkittävä oli Finlaysonin tehtaaneläkötoimen toimi, sillä tämä mittava teollisuuslaitos oli kuin oma pieni kaupunki kaupungissa omine kirkkoineen ja sairaaloineen. Idman toimi myös 1893 toimintansa aloittaneen Finlaysonin tehtaansairaalan ensimmäisenä lääkärimiehenä. Hänen kaudellaan perustettiin myös Tampereen ensimmäinen (palkkiotoiminen) koululääkärin virka, ja hänestä tuli tämänkin viran ensimmäinen haltija.

Idman ehti Tampereella osallistua myös järjestötoimintaan. Ei liene yllätys, että kun 7.5.1898 Tampereella Engströmin kahvilaan kokoon-tui silloin paikkakunnalla toimineista kymmenestä lääkäristä kahdeksan paikallisen lääkäriyhdistyksen perustavaan kokoukseen, paikalla oli myös Rudolf Idman. Hänestä tuli vasta perustetun Tampereen Lääkäriseuran ensimmäinen varapuheenjohtaja ja järjestyksessä toinen puheenjohtaja. Tampereelle oli jo tuolloin muodostunut melkoinen duodecimilaisten kasauma, ja Tampereen Lääkäriseuran perustajiin kuuluivat myös mm. Duodecimin perustajajäsen Nils Durchman ja Rudolf Idmanin pikkuveli Gösta. Tampereen lääkärikunnan vahvasta Duodecim-edustuksesta on hauskana muistona vuoden 1899 vuosijuhlaan ja samalla Matti Äyräpään muotokuvan paljastustilaisuuteen saapunut sähkösanoma, jossa on lueteltu lähes kaikki paikkakunnan lääkärit (Duodecim 1899;323):

Terve seura kahdentoista,
Eip'oo ennen nähty moista.
Kuin on kuva Matin oivan,
Potretti on potran poijan,
Eläköhön sekin mies,
Joka kansan tarpeen ties!
Ahlman, Backman, Durchmanni
Idmannit ja Nymanni
Pitkähinen, Hällström af
Frestadius ja Ståhlberg ja --.

Jos 1800-luvun duodecimilaisten päähän olisi pälkähtänyt perustaa paikallisosastoja, niistä ensimmäinen olisi luultavasti syntynyt Tampereelle ja Rudolf Idmanin johdolla.

Ei liene myöskään yllätys, että Idman oli vuonna 1891 perustetun Tampereen Suomalaisen Klubin perustajia ja sen ensimmäinen esimies. Aitoon fennomaaniteylyyn Idmanit olivat aktiivisesti perustamassa paikkakunnan ensimmäistä suomenkielistä yhteiskoulua, ja perheen lapset kuuluivat (Durchmanin lasten ohella) koulun ensimmäisiin oppilaisiin.

Vuonna 1906 Idman jätti Tampereen ja siirtyi Lääkintöhallitukseen lääkintöneuvokseksi. Helsinkiin muutto merkitsi luopumista monista Tampereen kunnallisista luottamustoimista (osan niistä otti hoitaakseen Nils Durchman, joka peri myös osan virkatehtävistä), mutta Id-

manin taidot ja kokemus tunnettiin, ja hänelle kertyi Helsingissä yhtä paljon uusia, nyt usein valtakunnallisella tasolla. »Sällan har väl en landsortsläkare vid sin överflyttning till huvudstaden medfört en ett så rikt mått av kunska-per och erfarenheter i medicinska och allmänna värv som Rudolf Idman», todettiin hänen muistosoissaan (von Bonsdorff 1927). Hän toimi puheenjohtajana molemmissa lääkäriseuroissa, ja ennen kaikkea hän oli siis alusta pitäen mukana valmistelemassa molempien lääkäriseurojen jäseniä yhdistävän Suomen Lääkäriliiton perustamista. Viran puolesta hän kuului lukuisiin valtion komiteoihin, ja hänen puheenjohtajuudellaan muutettiin yhtä hyvin kunnallislakeja kuin suunniteltiin sairaanhoitajien opetusta.

Kunnallispolitiikkaan osallistumista hän jatkoi Helsingin kaupunginvaltuustossa. Hän oli Suomen Tuberkuloosin Vastustamisyhdistyksen perustajia 1907 ja sen perustamiskokouksen puheenjohtaja ja toimi liiton varapuheenjohtajana kuolemaansa asti. Varallisuutensa ansiosta Idman kuului myös useiden liikeyritysten johtokuntiin. Hän lienee ainoa alkuvuosien Duodecimin jäsen, joka suvun yhteyksien vuoksi istui Pohjoismaiden Yhdyspankin hallintoneuvostossa, muutenhan fennomaaniperiaatteiden mukaisesti seuralaisten pankki oli Kansallis-Osake-Pankki.

Kaksikielisyydestään huolimatta Rudolf Idman edisti aitoon duodecimilaiseen henkeen suomen kielen asemaa. Lääkintöhallituksessa hän esitti vuonna 1911, että kirjanpitokieli olisi siellä vuoden 1912 alusta suomi. Ehdotus hyväksyttiin, vaikka lääkintöneuvos Fagerlund ja asessori von Hellens merkitsivät pöytäkirjaan eriyvän mielipiteensä (Pesonen 1980).

Idman kuuluu 1900-luvun alun suomalaisen lääkärikunnan suuriin vaikuttajiin, ja hän näyttää nauttineen kollegakunnan yleistä luottamusta tavalla, joka hakee vertaistaan. »Oikeamielisenä, rehtinä ja kaikkien kunnioittamana Idman nautti molempiin kieliryhmiin kuuluvien lääkäripiirien jakamatonta luottamusta, henkilönä, joka ehkä paremmin kuin kukaan muu pystyi Lääkäriliiton puitteissa yhdistämään Suomen lääkärit ammattikuntana kiinteäksi kokonaisuudeksi», todetaan Suomen Lääkäriliiton histori-

kissa (Susitaival 1960). Oli varmaan itsestään selvää, että Idman kuului liiton perustamisesta alkaen kuolemaansa asti sen luottamusneuvostoon ja oli toistuvasti sen puheenjohtaja. Valta-
vasta työmäärästä päätellen hän oli mitä ilmeisimmin tehokas organisaattori. Toisissa poliittisissa olosuhteissa hänestä olisi hyvinkin saattanut tulla itsenäisen Suomen lääkintöhallituksen ensimmäinen pääjohtaja.

Idmanin elämä oli työntäyteinen, ja kuten Eino Suolahti totesi muistosanoissaan, hänelle kertyi elämänsä aikana niin huikea määrä julkisia luottamustehtäviä, että vain harva suomalainen lääkäri on pystynyt samaan. Hänen toimiinsa kohdistettua kritiikkiä saa turhaan etsiä. »Olen varma, että Sinä kuulut noiden harvojen ihmisten joukkoon, jolla ei ole eikä voi olla ketään vihamiestä», kirjoitti Idman vuonna 1924 onnittelukirjoituksessaan Eliel Warénille, ja näitä sanoja siteerasi Eino Suolahti kirjoittaessaan Rudolf Idmanista tämän kuoltua. Toisaalta hänestä ei perimätieto tunnu myöskään tallentaneen minkäänlaisia kaskuja tai anekdootteja, toisin kuin monista muista aikakauden lääkäreistä.

Idmanin yksityiselämä jää verhotuksi, ja tuntuu siltä kuin hänen kollegansa vain harvoin olisivat päässeet näkemään, miltä näytti yksityishenkilö Gustaf Rudolf Idman. Pienen kurkistuseriän tarjoaa tieto Suomen urheilukalastajaliiton perustajajäsenyydestä. Tiedämme myös, että Idman ei Helsingin-aikoinaan jäänyt pois yhdestäkään Societas pro Fauna et Flora Fennican kokouksesta. Tämä seura oli hänelle niin läheinen, että vielä 67-vuotiaana hän ryhtyi yhdistyksen rahastonhoitajaksi. Idman oli intohimoinen kasvitieteen harrastaja, ja hänen hautajaisissaan Kasvitieteen museon kustos kiitti pois mennyt-
tä siitä uhrautuvasta ja väsymättömästä työstä, jota tämä vuosikausien aikana oli tehnyt järjestellessään museon laajoja herbariokokoelmia.

Henkilötietoja

Gustaf Rudolf Idman (käytti elämänsä loppuun asti molempia etunimiä allekirjoituksissaan, mutta Axel von Bonsdorffin (1927) kirjoittamien muistosanojen perusteella puhuttelunimi näyttää kuitenkin olleen Rudolf) s. 26.9.1857 Ha-

Merkillinen lääkintöneuvos, joka päivät istui valtionkomiteoissa, illat yhdistysten kokouksissa ja vähäisen vapaa-aikansa järjesteli museossa kuivattuja kasveja...

Rudolf Idman sai elää loppuun asti täyspäinoista elämää. Hän kuoli toukokuussa 1927; tasan neljä kuukautta myöhemmin hän olisi täyttänyt 70 vuotta. Kuin elämäntyön symboliksi hänen ruumiinsiunauksensa Helsingin vanhassa kirkossa toimitettiin sekä suomeksi että ruotsiksi.

Rudolf Idman muistetaan Duodecim-seuran piirissä ennen kaikkea yhtenä sen perustajista, yhtenä seuran kunniajäsenistä ja entisenä puheenjohtajana. Hänen muistonsa säilyttämisestä piti lisäksi huolen esikoispoika Gustaf varsin näkyvällä tavalla tekemällä isänsä 100-vuotis-syntymän kunniaksi v. 1957 Duodecim-seuralle mittavan osakelahjoituksen. Osakesalkun arvo oli jo lahjoituksen aikaan tuonaikaisena rahana noin kuusi miljoonaa markkaa, mutta myöhemmin sen arvo nousi moninkertaiseksi salkun sisältämien Nokia-osakkeiden ansiosta. Sukulaisuussuhteet Nokia Oy:n perustajaan ja Rudolf Idmanin toimiminen tehtaan lääkärinä lähes kymmenen vuoden ajan lienevät vaikuttaneet siihen, että yhtiön osakkeita kertyi vuosien mittaan perheelle runsaasti ja ne muodostivat merkittävän osan ministeri K. G. Idmanin isänsä muistoksi tekemistä muistakin lahjoituksista (www.arvopaperi.fi/Nokia). Niihin kuuluu myös vuonna 1961 perustettu Lääkintöneuvos G.R. Idmanin ja ministeri K. G. Idmanin säätiö, joka jakaa opintoapurahoja »Tampereella ylioppilastutkinnon suorittaneille korkeakoulussa opintojaan jatkaville opiskelijoille».

Merkillinen mies – mutta tavallisia eivät olleet muutkaan Duodecimin perustajat.

JAAKKO IGNATIUS
jaakko.ignatius@duodecim.fi

tanpään kartanossa Messukylässä, k. 26.5.1927 Helsingissä. Vanhemmat: senaatin kamarikirjuri, tilanomistaja, FM Karl Gustaf Idman ja vapaaherratar Beata Sofia Gustava Mellin. Puoliso 1885 Olga Gustafsson 1861–1938,

vanhemmat sahanhoitaja A. Gustafsson ja Maria Härhd. Lapset: Karl Gustaf 1881–1961, LaT, suurlähettiläs, täysivaltainen ministeri (ulkoministeri 1925), suurlahjoittaja (mm. Duodecim-seuran hallinnoima Gustaf Rudolf Idmanin rahasto 1957, Lääkintöneuvos G. R. Idmanin ja ministeri K. G. Idmanin säätiö 1961), Anna Maria (Tigerstedt) 1887–1969, Niils Rudolf (Niilo) 1889–1977, FT, pääkonsuli, kirjallisuudentutkija, suomentaja.

Koulutus: Päästötodistus Tavastehus elementär läroverketistä. Kirjoittautui yliopistoon 1876 (Hämäläinen osakunta), FK (fyysis-matemaattinen osasto) 1879, LK 81, FM 1882, LL 84.

Virkaura: Lapinlahden sairaalan apulaislääkäri 1884. Vuodesta 1885 alkaen yksityislääkärinä Tampereella (kaupungin ensimmäinen yksityispraktikko). Samalla apulaislääkärinä Tampereen yleisessä sairaalassa 1885–1886 ja 1889, vt. Tampereen rautatielääkäri 1885 ja 1886–1887, vt. Tampereen I/II kaupunginlääkäri 1885 ja 1886. Vakituinen Tampereen I kaupunginlääkäri 1887–1907 ja samanaikaisesti Nokia Oy:n tehtaanlääkäri 1886–1895, Tampereen Pellava- ja Rautateollisuus Oy:n (Tampella) tehtaanlääkäri 1886–1896, Finlayson & Knin tehtaanlääkäri 1886–1907 ja Finlaysonin vuonna 1893 aloittaneen oman sairaalan ensimmäinen lääkäri 1893–1906. Lääkintöhallituksen vt. lääkintöneuvos 1906–1907, vakituinen lääkintöneuvos 1907–15.

Yhteiskunnalliset luottamustoimet: Valtiopäivämiehenä Tampereen kaupungin edustajana porvarissäädyssä vakinaisilla valtiopäivillä 1894, 1897, 1900, 1904–1905 ja ylimääräisillä valtiopäivillä 1905–1906. Porvarissäädyn varapuhemies 1905–1906. Valtiopäivillä useiden valiokuntien jäsen (hevostoivaliokunta 1894, suostuntavaliokunta 1900, valtiovaliokunta 1904–1905 ja 1905–1906), Marskuun manifestia valmistelevan valtiopäivämiesvaltuuston jäsen 1905. Pankkivaltuusmiehen toinen varajäsen 1904–1905, eduskunnan pankkivaltuuskunnan varajäsen 1907–1910. Porvarissäädyn valitsijamies 1899, 1900, 1904–1905 ja 1905–1906.

Puheenjohtaja valtionkomiteassa tehtävänä ehdottaa muutoksia kunnallislakeihin 1907, puheenjohtaja valtionkomiteassa sairaanhoitajataropetuksen järjestämiseksi Suomessa 1919, useiden muiden valtionkomiteoiden jäsen.

Tampereen kaupunginvaltuuston puheenjohtaja 1898–1899, varapuheenjohtaja 1895–1897, kaupunginvaltuuston jäsen 1886–1907. Tampereen kaupungin terveydenhoitolautakunnan puheenjohtaja 1887–1907. Tampereen vaivashoitohallituksen (sosiaalilautakunta) varapuheenjohtaja 1889–1891, jäsen 1887–1893 ja 1895–1907. Jäsen Tampereen kaupungin raha-asiavaliokunnassa, sairashuoneitten hallituskunnassa, rakennussääntöjä, poliisisääntöjä, maistraatin ja raastuvanoikeuden uudelleen järjestämistä pohtivissa komiteoissa ja Tampereen kaupungin historiakomiteassa. Tampereen Suomalaisen Yhteiskoulun perustaja 1895.

Helsingin kaupunginvaltuuston jäsen 1912–1918, Helsingin kaupungin terveydenhoitolautakunnan jäsen 1915–

1918, varapuheenjohtaja 1918. Jäsenenä useissa erilaisissa kaupungin komiteoissa.

Takaharjun Parantola Osakeyhtiön perustajaosakas ja johtokunnan varajäsen. Tuberkuloosin Vastustamisyhdistyksen (sittemmin) Suomen Tuberkuloosin Vastustamisyhdistyksen perustamiskokouksen puheenjohtaja 28.5.1907, johtokunnan varajäsen 1907–1908, johtokunnan varapuheenjohtaja ja työvaliokunnan jäsen 1909–1927.

Jäsenyydet: Duodecimin perustajajäsen 1881–, varapuheenjohtaja 1907, puheenjohtaja 1908. Kunniajäsen 1921. Finska Läkaresällskapet 1884– kuolemaansa saakka, puheenjohtaja 1907. Tampereen Lääkäriseuran perustajajäsen 1898, varapuheenjohtaja 1898, seuran puheenjohtaja. Suomen Lääkäriliiton – Finlands Läkarförbund (kaksikielisen) perustamiskokouksen puheenjohtaja 28.2.1910 ja jo tätä ennen sen sääntöjä valmistelleen komitean jäsen, Lääkäriliiton luottamusneuvoston (valtuuskunnan) jäsen 1910–1927 eli kuolemaansa saakka.

Suomalais-ugrilaisen seuran perustajajäsen 1883, Suomen Urheilukalastajaliiton perustajajäsen, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran 1888–, Suomen Muinaismuistoyhdistyksen, Suomen Maantieteellisen Seuran, Suomen Talousseuran jäsen, Societas pro Fauna et Flora Fennica jäsen ja rahastonhoitaja 1924–1927. Aamulehti Osakeyhtiön johtokunnan jäsen 1891–1904. Nordbanken hallintoneuvoston jäsen 1906–, Pohjoismaiden Yhdyspankin hallintoneuvoston jäsen 1911–

Opintomatkat: Wien ja München 1882, Wien ja Berliini 1885, Kööpenhamina 1890, Leipzig, Kööpenhamina ja Tukholma 1894.

Julkaisut: Ks. Suomen Lääkärin 1917. Useita kirjoituksia vuodesta 1886 alkaen: Finska Läkaresällskapet Handlingar, Duodecim, Terveidenhoitolehti, Suomen Yleisen Lääkäriliiton Tiedonantoja -lehti. »Lääkintälaitos» teoksessa Suomi: maa, kansa, valtakunta 1924. Vuonna 1901 laatinut yhdessä K. Braxin ja Th. Löfströmin kanssa Duodecim-seuralta pyydetyn lausunnon tuberkuloosikomitean mietinnön johdosta.

Haudattu Helsinkiin.

Kirjallisuutta

Autio V-M. Helsingin yliopisto Ylioppilasmatrikkeli 1869–1885. Suomen Sukututkimusseuran julkaisuja 53. Saarijärvi, 1996.

von Bonsdorff A. Gustaf Rudolf Idman T. Finska Läkaresällskapet Handlingar 1927:69:841–4.

Pesonen N. Terveiden puolesta sairautta vastaan. Terveiden- ja sairaanhoito Suomessa 1800- ja 1900-luvulla. Porvoo: WSOY, 1980.

Rasila V. Tampereen historia II 1840-luvulta vuoteen 1905. Tampere 1984, s. 565–7.

Saarenheimo E. Ne kaksitoista ja erittäinkin se yksi. Kirjassa: Tusinasta tuhansiksi. Vammala: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim 1981, s. 27.

Sarajas A. Suomen Kansanrunouden tutkimus 1500–1700-lukujen kirjallisuudessa. Helsinki–Porvoo: WSOY, 1956, s. 223.

Suolahti E. Gustaf Rudolf Idman in memoriam. Duodecim 1927:43:679–82.

Susitaival P. Suomen Lääkäriliitto Finlands Läkarförbund 1910–1960. Vammala: Suomen Lääkäriliitto 1960, s. 42.

Voionmaa V. Tampereen kaupungin historia III. Tampereen historia viime vuosikymmeninä (1856–1905). Tampere 1907–1910.